

POSITION PAPER SCHOOLMAALTIJDEN

Inleiding

In het kader van het rondetafelgesprek op woensdag 25 september, waar wordt gesproken over het behouden van de gratis schoolmaaltijden in zowel het primair als voortgezet onderwijs, delen wij vanuit de gemeente Enschede graag inzichten uit de praktijk zoals deze hier wordt ervaren.

Wij zijn erg blij met het nieuws dat er structureel geld wordt vrijgemaakt om gratis schoolmaaltijden in Nederland en het Caribisch gebied te verstrekken. Het is van enorm belang dat deze maatregel van kracht blijft om kinderen in Enschede en in heel Nederland een eerlijke en gelijke kans te bieden om zich te ontwikkelen.

In deze position paper benadrukken wij het grote belang van de gratis schoolmaaltijden voor kinderen. Het is in de eerste plaats echter schrijnend dat deze regeling nodig is. De allereerste prioriteit zou moeten zijn de versterking van de bestaanszekerheid van gezinnen. Rust en (financiële) stabiliteit in gezinnen zal er toe bijdragen dat kinderen thuis een voedzame maaltijd kunnen gebruiken en daarmee een goede basis voor school hebben. Heb daar vooral ook oog voor. We moeten zeker pleisters plakken waar nodig, maar wij vragen u tegelijkertijd aandacht te houden voor de algehele gezondheid van “de patiënt”.

De situatie in Enschede

De Enschedese samenleving is kwetsbaar. Enschede is één van de armste gemeenten van Nederland. Eén op de 6 huishoudens moet rondkomen met een inkomen onder 120% van het wettelijk sociaal minimum. In totaal zijn dit ongeveer 13.000 huishoudens. In Enschede leven bijna 4.500 kinderen tussen de 4 en 18 jaar in gezinnen met een inkomen tot 120% van het wettelijk sociaal minimum. Bijna de helft van onze basisscholen is - los van de regeling voor schoolmaaltijden – partner van het Jeugdeducatiefonds. Als gemeente leveren we daar ook co-financiering voor.

We zien de problematiek van het (niet kunnen) rondkomen met je inkomen overigens niet alleen bij de laagste inkomensgroepen, maar ook bij groepen met een hoger inkomen. Illustratief en pijnlijk zijn geluiden van een schooldirecteur dat een groeiend aantal medewerkers te maken heeft met loonbeslag.

Voor kinderen uit kwetsbare gezinnen, waar stress vaak een belangrijke factor is, is het des te meer van belang dat zij toegang hebben tot een gezonde en gevarieerde maaltijd. Het is niet vanzelfsprekend dat zij dit thuis krijgen. In de gemeente Enschede zien wij de schoolmaaltijden niet alleen als middel om kinderen met een gevulde maag in de klas te laten zitten en zo kansengelijkheid te vergroten. Het is op scholen ook een manier om aan kinderen te laten zien dat zij ook echt gelijk zijn. Kinderen hoeven zich niet langer ongemakkelijk te voelen of zich te schamen omdat ze met een lege, of schaars gevulde broodtrommel op school komen. Ze eten allemaal samen een gezonde en gevarieerde (lunch)maaltijd. Niemand hoeft meer achter te blijven, iedereen krijgt een kans om volwaardig mee te doen.

Ervaringen uit het onderwijsveld

De effecten op kinderen

Vóór het invoeren van de gratis schoolmaaltijden werd vaak gezien dat kinderen lege broodtrommels mee naar school kregen. Wanneer kinderen in armoede wel lunch mee naar school kregen, was dat vaak ongezond eten, zoals het kind dat de restanten van een McDonalds bestelling als lunch mee naar school kreeg. Een ander geluid dat wij vaak te horen krijgen is dat kinderen in armoede hun lunchtrommel “vergeten”. Soms komen moeders dan rond lunchtijd alsnog op de school om croissantjes of frikandelbroodjes langs te brengen, zodat het kind toch nog wat te eten krijgt. Verder merken we in

Enschede dat kinderen in armoede soms wel fruit mee naar school krijgen, maar dat het altijd appels zijn, omdat dat het goedkoopste fruit is. Er is dus ook weinig sprake van een gevarieerd aanbod.

Door het verstrekken van gratis schoolmaaltijden worden deze scenario's voorkomen. Kinderen krijgen nu standaard elke schooldag een gezond en gevarieerd aanbod. Hierdoor merken we in het onderwijsveld dat de kinderen op school zich beter kunnen concentreren, betere leerprestaties leveren en meer leerplezier ervaren. Daarnaast bieden de schoolmaaltijden ook een sociaal aspect. Samen eten werkt verbindend. De kinderen krijgen tijdens de lunch de gelegenheid om allemaal samen te eten, en dus ook met elkaar te verbinden.

Aandachtspunten

Ondersteuning

Linksom of rechtsom: het verzorgen van de schoolmaaltijden onttrekt mensen aan het onderwijsproces. Het kost de ene school meer moeite dan de andere school, maar het vergt hoe dan ook organisatie. Op een school uit het Enschedese voortgezet onderwijs maken de leerlingen zelf de schoolmaaltijden, als onderdeel van de kookles. Dit is echter voor de basisscholen een onmogelijke oplossing. Er is dus behoefte aan extra ondersteuning voor het verzorgen van de schoolmaaltijden. Het zou al enorm kunnen helpen als er een deel van het budget van de maaltijden kan worden besteed aan personeelskosten.

Administratie

Wanneer een school gebruikmaakt van de gratis schoolmaaltijden, dan worden de boodschappen vergoed op declaratiebasis. De scholen vragen aan het begin van de maand een budget aan, maar krijgen dit geld als ze aan het eind van de maand hun bonnen inleveren. Dit wordt als bewerkelijk ervaren. Het kost tijd om de bonnen op de juiste manier aan te leveren. Wanneer er iets niet klopt met het aanleveren van de bonnen, dan krijgen de directeuren dit, geheel begrijpelijk, weer terug. De bonnen moeten kloppen wanneer dit wordt aangeleverd, maar dit kost vaak wel veel tijd. Een geormerkte uitkering voor scholen zou aanzienlijk makkelijker werken.

Geen subsidieconfetti, maar structurele middelen

Scholen kunnen tegenwoordig van veel verschillende subsidies gebruikmaken, zeker wanneer zij worden gekenmerkt als achterstandsschool. Met deze subsidies krijgen scholen de mogelijkheid om onderwijsachterstanden weg te werken en kinderen in armoede te ondersteunen. Het is heel fijn dat deze mogelijkheden er zijn. De tijdelijkheid van deze subsidies en de onzekerheid over wel of geen toekenning of verlenging van regelingen zijn echter een bron van onrust. Het maakt het lastig om structureel iets op te bouwen. We zien ook dat vaak per subsidie verschillende criteria worden aangehouden om een school als achterstandsschool aan te merken. Hierdoor kunnen scholen soms van de ene subsidie wel gebruikmaken en van de andere niet. Ook de subsidie voor schoolmaaltijden heeft zijn eigen criteria. Het is voor directeuren vaak moeilijk om bij te houden of ze voor de ene of de andere subsidie in aanmerking komen. Het is onoverzichtelijk: er is sprake van een soort *subsidieconfetti*. Het zou ons helpen wanneer regelingen structureel zijn en er meer eenduidigheid is in de gehanteerde criteria.

Bezuinig niet op Onderwijsachterstandenbeleid

Hoe mooi de structurele financiering van schoolmaaltijden ook is, in de begroting van OCW is vanaf 2026 een bezuiniging van 10% voorzien op het budget voor onderwijsachterstandenbeleid. Wij vragen u dat te heroverwegen. Realiseert u zich dat u met een dergelijke bezuiniging bijvoorbeeld de inzet van pedagogisch medewerkers in de vroegschool en de uitvoering van VVE Thuis ter discussie stelt. Concreet betekent dat minder handen in de klas en minder investeren in ouderbetrokkenheid. Ons advies: bezuinig niet op de toekomst van onze jeugd en maak de bezuiniging op OAB-middelen ongedaan.